

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МЕДИКО-ПРИРОДНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник ректора
з навчальної роботи

 Світлана ГІЛІНА
«26» серпня 2022 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 14. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПСИХОЛОГІЯ**

Ступінь вищої освіти «бакалавр»
Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність: 053 «Психологія»
Освітньо-професійна програма «Психологія»

Миколаїв - 2022

Робоча програма навчальної дисципліни «Експериментальна психологія» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 «Психологія» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» освітньо-професійної програми «Психологія».

Розробник: Танасійчук О.М., кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри психології

Протокол № 1 від 25 серпня 2022 р.

Завідувач кафедри психології Віталій ПЕТЬКОВ

Робочу програму погоджено Вченою радою університету

Протокол № 1 від 26 серпня 2022 р.

Голова Вченої ради Михайло ВОЛКОВ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		очна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Цикл професійної підготовки	
Мова викладання – Українська мова	Спеціальність: 053 «Психологія»	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 150		1-й	
		Семестр	
		2-й	
		Лекції	
		34 год.	
		Практичні, семінарські	
		30 год.	
		Самостійна робота	
		86 год.	
		Індивідуальні завдання:	
		-	
		Вид контролю: іспит	
Тижневих годин для: ОФН – 4 год.	Ступінь вищої освіти: бакалавр		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить: для очної форми навчання – 150 год.: 64 год. – аудиторні заняття, 86 год. – самостійна робота.

Анотація курсу

Об'єктом вивчення експериментальної психології є психологічне дослідження. Предметом даної дисципліни є методи психологічних досліджень. Даний курс акцентує увагу на поглибленому вивченні структури та методів психологічного дослідження. Отримані знання та практичні навички сприятимуть поглибленню знань здобувачів-психологів з методології психологічного дослідження. Курс «Експериментальної психології» вчить здобувачів оволодівати методологічними основами психологічного дослідження, розуміти і виділяти характеристики емпіричних методів, організовувати психологічний експеримент, вміти застосовувати експериментальні плани, контролювати змінні та інше.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни «Експериментальна психологія»

Мета курсу – формування загальної експериментально-дослідницької культури здобувачів, теоретичних і практичних знань з дисципліни; розвитку чутливості до протиріч, дослідницької інтуїції та професійного зацікавлення сучасними психологічними проблемами як психолога-дослідника.

Завдання курсу:

- 1) ознайомити здобувачів з структурою психологічного дослідження;
- 2) ознайомити з основними і допоміжними методами психологічних досліджень;
- 3) навчити планувати і проводити психологічне дослідження;
- 4) розвинути у здобувачів навички психолога-експериментатора.

Очікувані результати.

У результаті вивчення курсу «Експериментальна психологія» здобувач повинен **знати:**

- 1) історію розвитку експериментальної психології, методів психологічних досліджень;
- 2) особливості застосування методів наукових психологічних пошуків;
- 3) структуру психологічного дослідження;
- 4) основні поняття курсу, предмет експериментальної психології;
- 5) методологічні основи дисципліни;
- 6) зв'язок експериментальної психології з іншими галузями науки;
- 7) структуру сучасної експериментальної психології.

Здобувач повинен **вміти:**

- 1) оперувати понятійно-категоріальним апаратом дисципліни;
- 2) робити свідомий вибір методів дослідження для вибірки;
- 3) планувати психологічне дослідження;
- 4) орієнтуватись у психологічних явищах життя та визначати їх у якості незалежної та залежної експериментальної змінних;
- 5) провести і проаналізувати пілотажне дослідження;
- 6) визначати власний дослідницький статус;

7) здійснити основне психологічне дослідження, проаналізувати і інтерпретувати результати;

Під час вивчення дисципліни «Експериментальна психологія» у здобувачів мають сформуватися наступні компетентності:

Загальні:

ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 9. Здатність працювати в команді.

ЗК 10. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Спеціальні:

СК 08. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).

СК 14. Здатність визначати й пояснювати психологічні механізми формування, функціонування та розвитку психічних явищ, процесів, властивостей, виокремлювати причини та фактори, що диференціюють характер їх індивідуального функціонування та розвитку.

У ході вивчення навчальної дисципліни «Експериментальна психологія» може бути досягнуто таких програмних результатів навчання:

ПРН 5. Обирати та застосовувати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги вимірювати індивідуальні та психологічні показники особистості. Це означає здатність оцінити зміни у розвитку психіки та коригувати їх.

ПРН 6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збору первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПРН 7. Рефлексувати та критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

ПРН 8. Презентувати результати власних досліджень усно та письмово.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 год./5 кред. ECTS

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Експериментальна психологія як парадигма. Метод спостереження

Тема 1. Експериментальна психологія як наука. (Історія виникнення та розвитку)

Концептуальна база експериментальної психології. Експериментальна психологія у системі наукового знання. Предмет і завдання експериментальної психології. Методологія науки. Методологічні принципи експериментальної психології.

Наукове дослідження, його принцип і структура.

Наука – особливий вид діяльності людей. Наукова парадигма.

Наукова теорія і її структура. Базис наукової теорії. Формування наукової проблеми. Основні напрямки методології наукового дослідження.

Етапи наукового дослідження (процес психологічного дослідження складається з низки етапів: підготовки, збирання, обробки, інтерпретації фактичних даних і формулювання висновків).

Принципи наукового дослідження. Типи наукового дослідження. Інтенсивне та екстенсивне психологічні дослідження.

Тема 2. Експериментальна психологія як парадигма. Метод і методологія. Класифікації методів психологічного дослідження

В.Вундт, С.Стівенсон та ін. Про експериментальну психологію як систему всіх знань, отриманих на основі експериментального вивчення поведінки людини і тварин. Експериментальна психологія Фресса і Паже. Експериментальна психологія як система методів та методик, які застосовують в психологічних дослідженнях. Основні завдання експериментальної психології на сучасному етапі.

Поняття методу наукових досліджень. Характеристика загальнонаукових методів дослідження. Вимоги до методів психологічної науки. Характеристика особливостей психологічного дослідження. Структура методів наукової психології. Класифікація методів психології за Ананьєвим.

Емпіричні методи в психологічному дослідженні. Особистість психолога-практика та психолога-дослідника.

Загальна характеристика організаційних методів: порівняльний метод, який реалізується зіставленням груп піддослідних, які відрізняються за віком, видом діяльності тощо; лонгітюдний метод, що виявляється у багаторазових обстеженнях тих самих осіб упродовж тривалого часу; комплексний метод, коли той самий об'єкт вивчають різними засобами представники різних наук, що дає змогу різнобічно характеризувати особистість.

Загальний аналіз особливостей експерименту та не експериментальних методів (спостереження, бесіди, тестів)

Тема 3. Метод спостереження в психології

Історія використання методу спостереження в психології. Принцип використання методу спостереження в психологічних дослідженнях.

Види спостережень. Самоспостереження і його проблеми. Об'єкт і предмет спостереження. Цілеспрямоване і нецілеспрямоване спостереження.

Особливості гіпотез в психологічних дослідженнях, де основним методом дослідження є метод спостереження. Особистість спостерігача та її вплив на результати досліджень.

Помилки спостерігачів (Вікові статеві професійні та ін. Особливості спостережуваних). Проблеми тренувальних спостережень. Ефект присутності спостерігача. Етичні питання використання методу спостереження. Надійність спостереження. Проблеми валідності. Способи підвищення надійності та валідності. Протокол спостережень.

Проблеми фіксації спостережень. Визначення категорій спостережуваних явищ. Категоріальне та не категоріальних спостереження. Планування спостереження. Схеми спостереження. (Стандартизоване та не стандартизоване спостереження). Проблеми мови в опису спостережуваних явищ. Кількісний та якісний аналіз результатів спостережень.

Проблеми інтерпретації результатів спостережень. Узгодженість спостерігачів. НЛП і трактування спостережуваних явищ. Жести, міміка, голос, погляд, життєвий простір, психологічне поле особистості.

Тема 4. Методи опитування в психологічному дослідженні. Анкетування.

Поняття про метод опитування. Види і типи опитування. Постановка проблеми в анкетуванні. Операціоналізація. Підбір груп для анкетування.

Правила побудови анкет (складання анкети). Види анкет. Помилки в анкетуванні психологів-дослідників.

Застосування анкет (питальників) у зборі фактичного матеріалу, що стосується характеру, змісту та спрямованості думок, оцінок, настроїв людей. Недоліки і переваги методу. Суб'єктивізм, неможливість контролювати щирість респондентів – проблема в анкетуванні.

Підвищення рівня імовірності результатів опитування через додаткове застосування інших методів.

Тема 5. Метод інтерв'ю в психологічному дослідженні. Бесіда, як метод в психологічних пошуках

Поняття про інтерв'ю та бесіду. Інтерв'ю та бесіда як методи здобуття інформації про особистість, її погляди, самооцінку, ціннісні установки, психічні властивості.

Інтерв'ю та бесіда в психологічному дослідженні.

Вимоги до побудови запитань. Вимоги до проведення бесіди та проведення інтерв'ю.

Інтерв'ю, його підготовка, проблема способу проведення. НЛП і інтерв'ю. Інтерв'ю в психологічних дослідженнях і консультуванні.

Бесіда. Діалогічна бесіда. Ведення бесіди в проблемній ситуації. Мова і бесіда. Вплив зовнішніх умов на ведення бесіди. Спостереження і бесіда – взаємодоповнюючі методи.

Інтерв'юер в психологічному дослідженні. Підготовка інтерв'юера, його майстерності, зокрема здатності викликати довіру до себе, налаштувати людину на відвертість тощо.

Тема 6. Проективний метод: історія та застосування в сучасних дослідженнях

Історія проєктивних досліджень. Роршах і його методика. Проєктивні дослідження Юнга і Фрейда. Види проєктивних методик. Вимоги до проведення дослідження з застосуванням проєктивного методу.

Світ малюнку очима психолога дослідника. Вимоги до психологічного дослідження в якому використовуються малюнкові методики. Інструкція для дітей, які малюють свою сім'ю, неіснуючу тварину та ін.

Вимоги до опрацювання малюнків досліджуваних у психологічному аналізі та інтерпретації. Переваги і недоліки проєктивного методу.

Тема 7. Тренінги в психологічних дослідженнях. Методи практичної психології

Принципи побудови тренінгів у психології. Теоретичні підстави організації та проведення тренінгу. Сутність психологічного тренінгу.

Цілі, предмет та задачі тренінгу у формуючому експерименті. Різноманіття видів групового тренінгу. Методичні проблеми тренінгу.

Правила та принципи. Функції гри в психологічному тренінгу. Процедурно-організаційні аспекти тренінгу.

Підготовка до тренінгу у психологічному дослідженні. Форми просторової організації тренінгу.

Особливості застосування тренінгу у дослідженнях.

Тема 8. Тестування в психологічних дослідженнях

Історія виникнення та впровадження тестів у наукове дослідження. Структура психологічного тесту. Види тестів.

Тестологія. Функції тестів. Види тестів. Тести профпридатності, досягнення, здібності і ін. Застосування тестових замірів у психологічних дослідженнях та вимоги до опрацювання результатів.

Функції тестів. Умови правильного проведення тестування. Вимоги до тестів. Соціальні та етичні аспекти тестування.

Метод аналізу продуктів діяльності. Архівний метод.

Змістовий модуль 2. Експеримент

Тема 9. Психологічний експеримент (вступ)

Становлення і розвиток експериментальної психології. Передумови запровадження експерименту в психології. Етапи становлення експериментального методу в психології. Роль основних напрямів психологічної науки у становленні психологічного експерименту.

Розвиток експериментального дослідження психіки у вітчизняній і зарубіжній психології. Експериментальний метод у психології на сучасному етапі.

Поняття про психологічний експеримент. Типологія експериментальних досліджень. Принципи експериментального дослідження психіки. Переваги та проблеми експериментального дослідження психіки.

Суть експериментально-психологічного обстеження. Експеримент і наукова проблема.

Гіпотеза. Види гіпотез у психологічному дослідженні. Експериментальні та статистичні гіпотези. 0-гіпотеза. Помилки 1-го і 2-го роду при перевірці статистичних гіпотез. Асиметрія висновків на основі експериментальних результатів.

Види експериментів у психології. Особливості психологічних досліджень із застосуванням асоціацій.

Тема 10. Змінні експерименту

Поняття змінної. Види змінних. Джерела артефактів у маніпулюванні змінними. Проблема ізоляції і контролю змінних.

Види змінних в експерименті. Характеристика незалежної змінної. Залежна змінна і її особливості. Взаємозв'язок між змінними. Контроль змінних. Експериментатор як незалежна змінна.

Ідеальний та реальний експерименти. Зовнішня та внутрішня валідність експериментів.

Тема 11. Вплив експериментальної ситуації на результати експериментувань

Фактори спілкування, які можуть спотворити результати експериментів. Проблема позитивної самопрезентації досліджуваних.

Методи: “подвійний сліпий дослід”, “введення в оману”, “незалежного вимірювання залежних параметрів”. Проблема досліджуваного в експерименті. Анкетування після експерименту.

Фактор історії. Фактор тестування. Елімінування.

Вплив експериментальної ситуації на результати досліджень дітей і дорослих, чоловіків і жінок.

Тема 12. Особливості формування дослідницьких груп для експериментів

Ідеальний та реальний експеримент. Характеристики ідеального та реального експерименту. Безмірний експеримент.

Експериментальна вибірка. Стратегії формування експериментальних груп. Рандомізація. Метод жеребкування. Попарний відбір досліджуваних у експерименті. Особливості груп досліджуваних, які прийшли на експеримент за оголошенням.

Формування контрольних і експериментальних груп. «Захист» контрольних груп. Порівняльні таблиці різних видів експериментів.

Тема 13. Плани психологічних експериментувань

Поняття про планування. Умови і форми планування у психологічному експерименті. Типи планування. План як експериментальна схема варіювання умов незалежної змінної. Простий план і його різновиди.

Складний (факторний) план. Планування за латинським і греко-латинським квадратом. Особливості експериментальних планів для одного досліджуваного.

Квазіекспериментальні та неекспериментальні плани. Особливості квазіекспериментального дослідження психіки. Основні типи квазіекспериментів у психології. Умови підвищення валідності даних, що отримані в квазіексперименті. Контроль *post factum* в квазіексперименті.

Лонгітюд як квазіексперимент.

Планування кореляційних досліджень.

Експеримент *ex-postfacto*. Багатомірний експеримент. Кроскультурне дослідження.

Тема 14. Психологічне вимірювання і експеримент

Вимірювання в експерименті. Шкали для психологічного вимірювання. Шкала найменувань. Шкала порядку. Шкала інтервалів. Шкала відношень. Перетворення шкал.

Види психологічних вимірювань. Вимірювання в спостереженні і експерименті.

Вимірювання і тестування.

Тема 15. Інтерпретація результатів експериментального дослідження психіки. Оформлення результатів експериментів. Етика психологічного експерименту

Збір емпіричних даних і їх первинна обробка. Загальні правила і вимоги до проведення експериментального психологічного дослідження. Процедура проведення експериментального психологічного дослідження. Первинна обробка емпіричних даних. Складання зведених таблиць.

Поняття про інтерпретацію результатів експериментів. Складові інтерпретації експериментальних результатів. Особливості обробки результатів експериментального дослідження у психології. Типи пояснення результатів психологічного дослідження. Проблема узагальнення результатів дослідження. Типові помилки узагальнення експериментальних даних.

Основні методи математичної статистики і форми представлення результатів порівняльного аналізу. Використання прикладних статистичних програм. Математико-статистична обробка даних в програмі Excel.

Кількісний та якісний аналіз і синтез зафіксованих даних. Методи обробки даних - кількісні та якісні методи.

Генетичний метод як інтерпретаційний метод аналізу психологічних даних. Структурний, системний метод, який передбачає встановлення зв'язків між усіма психічними якостями індивіда.

Представлення та обговорення результатів психологічного дослідження. Оформлення звіту за результатами експериментального дослідження (за Р.Готтсданкером). Вимоги до оформлення експериментальних результатів. Логіка висновку, поняття про факти та артефакти наукових досліджень. Вимоги до повідомлення результатів експериментального дослідження на науково-практичних конференціях.

Етичні категорії у психології. Поняття етичного кодексу психолога. Етика психолога-дослідника.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	очна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	с	лаб.	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Експериментальна психологія як парадигма. Метод спостереження												
Тема 1. Експериментальна психологія як наука. (Історія виникнення та розвитку)	4					4						
Тема 2. Експериментальна психологія як парадигма. Метод і методологія. Класифікації методів психологічного дослідження	10	2	2			6						
Тема 3. Метод спостереження в психології	10	2	2			6						
Тема 4. Методи опитування в психологічному дослідженні. Анкетування.	10	2	2			6						
Тема 5. Метод інтерв'ю в психологічному дослідженні. Бесіда, як метод в психологічних пошуках	12	4	2			6						
Тема 6. Проективний метод: історія та застосування в сучасних дослідженнях	8	2	2			4						
Тема 7. Тренінги в психологічних дослідженнях. Методи практичної психології	12	4	2			6						
Тема 8. Психологічне вимірювання і експеримент	8	2				6						
Разом за модулем 1	74	18	12			44						
Змістовий модуль 2. Експеримент												
Тема 9. Психологічний експеримент (вступ)	12	2	4			6						
Тема 10. Змінні експерименту	10	2	2			6						
Тема 11. Вплив експериментальної ситуації на результати експериментувань	10	2	2			6						
Тема 12. Особливості формування дослідницьких	10	2	2			6						

груп для експериментів												
Тема 13. Плани психологічних експериментувань	14	4	4			6						
Тема 14. Психологічне вимірювання і експеримент	10	2	2			6						
Тема 15. Інтерпретація результатів експериментального дослідження психіки. Оформлення результатів експериментів. Етика психологічного експерименту	10	2	2			6						
Разом за модулем 2	76	16	18			42						
Всього разом:	150	34	30			86						

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ОФН	ЗФН
1	Тема 2. Експериментальна психологія як парадигма. Метод і методологія. Класифікації методів психологічного дослідження	2	
2	Тема 3. Метод спостереження в психології	2	
3	Тема 4. Методи опитування в психологічному дослідженні. Анкетування.	2	
4	Тема 5. Метод інтерв'ю в психологічному дослідженні. Бесіда, як метод в психологічних пошуках	2	
5	Тема 6. Проективний метод: історія та застосування в сучасних дослідженнях	2	
6	Тема 7. Тренінги в психологічних дослідженнях. Методи практичної психології	2	
7	Тема 8. Психологічне вимірювання і експеримент	2	
8	Тема 9. Психологічний експеримент (вступ)	2	
9	Тема 10. Змінні експерименту	2	
10	Тема 11. Вплив експериментальної ситуації на результати експериментувань	2	
11	Тема 12. Особливості формування дослідницьких груп для експериментів	2	
12	Тема 13. Плани психологічних експериментувань	2	
13	Тема 14. Психологічне вимірювання і експеримент	4	
14	Тема 15. Інтерпретація результатів експериментального дослідження психіки. Оформлення результатів експериментів. Етика психологічного експерименту	2	
Всього:		30	

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ОФН	ЗФН
1	Тема 1. Експериментальна психологія як наука. (Історія виникнення та розвитку)	6	
2	Тема 2. Експериментальна психологія як парадигма. Метод і методологія. Класифікації методів психологічного дослідження	6	
3	Тема 3. Метод спостереження в психології	6	
4	Тема 4. Методи опитування в психологічному дослідженні. Анкетування.	6	
5	Тема 5. Метод інтерв'ю в психологічному дослідженні. Бесіда, як метод в психологічних пошуках	6	
6	Тема 6. Проективний метод: історія та застосування в сучасних дослідженнях	6	
7	Тема 7. Тренінги в психологічних дослідженнях. Методи практичної психології	6	
8	Тема 8. Психологічне вимірювання і експеримент	6	
9	Тема 9. Психологічний експеримент (вступ)	6	
10	Тема 10. Змінні експерименту	6	
11	Тема 11. Вплив експериментальної ситуації на результати експериментувань	6	
12	Тема 12. Особливості формування дослідницьких груп для експериментів	6	
13	Тема 13. Плани психологічних експериментувань	4	
14	Тема 14. Психологічне вимірювання і експеримент	4	
15	Тема 15. Інтерпретація результатів експериментального дослідження психіки. Оформлення результатів експериментів. Етика психологічного експерименту	6	
Всього:		86	

Перелік питань до іспиту

1. Загальнонаукові методи дослідницької роботи.
2. Місце експериментальної психології в системі наук.
3. Визначення експериментальної психології.
4. Предмет і завдання експериментальної психології.
5. Розвиток ідей і гіпотез в експериментальній психології.
6. Поняття про методологію, метод, методику.
7. Система психологічних методів.
8. Класифікація й методів психологічного дослідження (теоретичні, емпіричні, статистичні).

9. Порівняльна характеристика загальнонаукових дослідницьких методів: спостереження, вимір і експеримент.
10. Принципи наукового дослідження психіки: загальні (детермінізму, єдності свідомості та діяльності, розвитку, системного підходу та ін.) та спеціальні (принцип репрезентативності об'єкта дослідження, валідності предмета дослідження, надійності експериментальних умов, інваріантності результату, зв'язку теорії із практикою та ін.).
11. Принципи та структура наукового дослідження психіки.
12. Розвиток та становлення експериментальної психології.
13. Експериментальна психологія на сучасному етапі розвитку: предмет і завдання.
14. Успіхи нейрофізіології в ХХ ст.
15. Психофізика.
16. Психофізіологія відчуттів (Г. Фехнер, Г. Гельмгольц та ін.).
17. Біхевіоризм і експериментальна психологія.
18. З. Фрейд і його вплив на експериментальну психологію.
19. Розвиток вітчизняної експериментальної психології.
20. Різні підходи до розуміння сутності експерименту і його структури (Л.С.Виготський, Г.С.Костюк, О.М.Леонтьєв, С.Д.Максименко, С.Л.Рубінштейн та ін.).
21. Експериментальна психологія на сучасному етапі: предмет і завдання.
22. Типологія експерименту: залежно від можливості реалізації на практиці (реальний та уявний), залежно від місця проведення (лабораторний та природний), залежно від ступеня розробки проблеми (пошуковий, критичний, демонстраційний, експеримент, що уточнює, експеримент, що відтворює), за характером дій дослідника (констатуючий і формуючий).
23. Експерименти, які дублюють реальний світ.
24. Експерименти з використанням нееквівалентних груп досліджуваних.
25. Експерименти з одним досліджуваним.
26. Груповий експеримент.
27. Міжгруповий експеримент.
28. Кросіндивідуальний експеримент.
29. Бівалентний експеримент.
30. Багаторівневий експеримент.
31. Ідеальний, чистий, безкінечний експерименти.
32. Особливості квазіекспериментального дослідження психіки. Основні типи квазіексперименту.
33. Тенденції розвитку й основні проблеми експериментального методу в психології.
34. Основні проблеми експериментального методу в психології.
35. Особливості експерименту у віковій, педагогічній, соціальній психології та інших галузях психологічної науки.
36. Експеримент —ex-post-facto—.
37. Особливості квазіекспериментального дослідження психіки.
38. Критерії надійності і валідності психологічного експерименту.

39. Генеральна сукупність і експериментальна вибірка.
40. Стратегії відбору досліджуваних в експериментальну вибірку.
41. Експериментатор: його особистість і діяльність.
42. Етичні принципи проведення дослідження.
43. Система гіпотез в експериментальному дослідженні.
44. Види гіпотез. Вимоги до формулювання гіпотез.
45. Етапи експериментального дослідження психіки
46. Проблема об'єктивності і надійності експериментальних даних.
47. Обробка і узагальнення результатів експериментального дослідження.
48. Поняття змінної в психологічному дослідженні.
49. Джерела артефактів у маніпулюванні змінними.
50. Вимір у психології. Психологічні шкали.
51. Критерії якості виміру змінних: об'єктивність, надійність, валідність.
52. Планування психологічного експерименту. Види планів.
53. Особливості експериментальних планів для одного досліджуваного.
54. Планування кореляційного дослідження.
55. Типи кореляційного дослідження.
56. Кореляційні дослідження в психогенетиці та крос культурній психології.
57. Артефакти в кореляційному дослідженні.
58. Особливості проведення формуючого експерименту.
59. Складові інтерпретації експериментальних результатів.
60. Узагальнення та представлення результатів експериментальних досліджень.

7. Методи навчання

Традиційні методи навчання (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, частково-пошуковий/евристичний, дослідницький метод, метод проблемного викладу). Інтерактивні методи навчання (евристична бесіда, мозковий штурм, дебати, тренінг, ділова/рольова гра). Новітні освітні технології (презентації, використання мультимедіа). Практичні методи (семінарські заняття, робота з кейсовими завданнями тощо). Наочний метод (ілюстрації, демонстрації). Словесні методи (лекції, презентації, дискусії тощо).

8. Форми контролю та критерії оцінювання навчання

Форми поточного контролю: індивідуальне усне опитування, індивідуальне письмове опитування, тестовий контроль (I-II рівня) (письмовий та онлайн), вирішення типових практичних завдань.

Форма модульного контролю: письмова модульна контрольна робота (теоретичні питання, тестові та практичні завдання).

Форма підсумкового семестрового контролю: усний (стаціонарно чи онлайн) залік.

Навчальний матеріал дисципліни згрупований у 2 модулі. Освоєння навчального матеріалу проводиться упродовж одного семестру. Поточний модульний контроль проводиться шляхом опитування здобувачів під час занять,

тестового контролю знань на заняттях, перевірки розрахункових завдань, аналізу відвідування та відпрацювань. При оцінюванні засвоєння матеріалу кожного заняття модуля здобувачу виставляються оцінки з використанням прийнятих у ВНЗ та затверджених цикловою медичною комісією критеріїв оцінювання.

Оцінка «відмінно» виставляється за умови, якщо здобувач знає зміст заняття та лекційний матеріал у повному обсязі, ілюструючи відповіді різноманітними прикладами; дає вичерпні точні та ясні відповіді без будь-яких навідних питань; викладає матеріал без помилок і неточностей; вільно вирішує тестові і ситуаційні задачі, а також практичні завдання будь-якого рівня складності.

Оцінка «добре» виставляється, якщо здобувач знає зміст заняття та добре його розуміє, відповіді на питання викладає правильно, послідовно і систематично, але вони не є вичерпними, хоча на додаткові питання здобувач відповідає без помилок; вирішує всі задачі і виконує практичні завдання, відчувачує складнощі лише у найважчих випадках.

Оцінка «задовільно» ставиться здобувачеві на основі знання всього змісту заняття та при задовільному рівні його розуміння. Здобувач спроможний вирішувати спрощені завдання за допомогою навідних питань; частково вирішує задачі та виконує практичні навички, відчувачує складнощі в ряді простих випадків; не спроможний самостійно систематично викласти відповідь, але на прямо поставлені прості запитання відповідає вірно.

Оцінка «незадовільно» виставляється у випадках, коли знання і уміння здобувача є нижчими за критерії задовільної оцінки.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточне оцінювання та самостійна робота										
Модуль 1									МКР 50 б.	Сума 100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8			
2	2	2	2	2	2	2	2	30*	семінарські	
								20	СРС	
Поточне оцінювання та самостійна робота										
Модуль 2									МКР 50 б.	Сума 100
T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15				
2	2	2	2	4	4	2	30*	семінарські		
							20	СРС		

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів* - відповідно до таблиці «Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни» 30 балів – робота на практичних заняттях. 20 балів – виконання самостійної роботи.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Упродовж семестру з дисципліни проводиться 2 модульні контрольні роботи (МКР). Перевірка та оцінювання знань, умінь і практичних навичок здобувачів у межах окремого змістового модулю здійснюються за 100-бальною шкалою. МКР складається з вирішення тестових завдань, теоретичних питань та ситуаційних задач. Розподіл балів за результат виконання МКР визначається таким чином: максимально 50 балів – МКР (таблиця 2). До модульної контрольної роботи допускаються всі здобувачі. На виконання письмового компонента МКР відводиться до двох академічних годин. В МКР є 25 тестових завдань, що передбачають одинарний вибір із чотирьох варіантів та стосуються діагностики термінології (глосарію) та засвоєння теоретичного матеріалу. Правильна відповідь за кожний окремий тест оцінюється в 2 бали.

За допомогою письмової модульної контрольної роботи оцінюється ступінь засвоєння пройденого матеріалу за максимальною рейтинговою оцінкою – 10 балів (див. табл. 2). Здобувач, який не з'явився на МКР з поважної причини, може пройти його у визначений кафедрою термін.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковий семестровий контроль з дисципліни проводиться у вигляді *заліку* в кінці семестру і дає можливість визначити прикінцевий рівень і якість засвоєння здобувачами теоретичних знань та практичних вмінь і навичок з даної дисципліни. Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

Переведення даних 100-бальної шкали у оцінки за національною шкалою та шкалою ЄКТС здійснюється в порядку, зазначеному в таблиці.

Здобувачі, підсумкова модульна оцінка яких становить 35-59 балів, зобов'язані пройти підсумковий (семестровий) контроль у формі екзамену, що передбачено робочим навчальним планом. Підсумковий семестровий контроль з дисципліни проводиться у вигляді екзамену в кінці семестру і дає можливість визначити кінцевий ступінь рівня і якості засвоєння студентами теоретичних знань та практичних вмінь і навичок з даної дисципліни. Максимальна оцінка з підсумкового (семестрового) контролю становить 100 балів.

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються здобувачі, які не виконали умови договору про навчання та усі види обов'язкових робіт (самостійних завдань, рефератів тощо), передбачених робочою програмою, а також підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Відповідальний працівник деканату у відомості проти прізвища такого здобувача робить позначку «недопущений». Якщо підсумкова модульна оцінка становить не менше 60 балів, то за згодою здобувача вона може бути зарахована як підсумкова (семестрова) оцінка з навчальної дисципліни. Вона може бути виставлена у відомість обліку успішності та залікову книжку (індивідуальний навчальний план) до початку екзаменаційної сесії, відразу після оголошення результатів останнього модульного контролю. При цьому присутність здобувача є обов'язковою. За наявності бажання підвищити рейтинг здобувач складає іспит. Для підвищення позитивної оцінки надається одна спроба. Незалежно від того, чи здобувач складає

іспит у зв'язку з тим, що в нього підсумкова модульна оцінка незадовільна (35-59 балів), чи з метою підвищення позитивної оцінки, викладач виставляє здобувачу оцінку, керуючись виключно рівнем його знань, виявлених на залікові, тобто, виходячи із 100 балів, але при цьому виставлена підсумкова (семестрова) оцінка не може бути нижчою за підсумкову модульну оцінку.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

Загалом отримані бали сумуються, оцінювання знань здобувачів проводиться за національною шкалою та шкалою ЄКТС таким чином:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Методичне забезпечення

1. Підручники.
2. Методичні розробки проведення семінарських та практичних занять.
3. Методичні рекомендації щодо організації лекційних, семінарських, практичних занять, самостійної роботи здобувачів.

10. Рекомендована література:

Основна:

1. Максименко С.Д. Експериментальна психологія: підручник. К.: Видавничий дім «Кондор», 2020. 360 с.
2. Максименко С. Д. Експериментальна психологія: підручник. К.: Видавництво «Каравела», 2020. 360 с.
3. Малхазов О. Р. Експериментальна психологія: практичний посібник. К.: Талком, 2020. 321 с.

Додаткова:

1. Колтунович Т.А., Чуйко Г.В., Чапак Я.В. Соціально-психологічні експерименти: навч. посібник. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 192 с.
2. Бондарчук О.І. Експериментальна психологія: Курс лекцій. Київ: МАУП, 2003. 120с.
3. Емпіричні методи психологічного дослідження. Навчальний посібник / Поснова Т.П., Рудюк Н.Г., Фесун Г.С., Федорова О.Є. Чернівці: Рута, 2008. 80с.
4. Гічан І. С., Гічан. О. І. Експериментальна психологія: практикум. Київ: [б.в.], 2004. 180 с
5. Кравчук С. Л. Експериментальна психологія: теорія і практика психологічного експерименту: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Київський університет, 2008. 286 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://www.nbuv.gov.ua/> – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
2. <http://lib.iitta.gov.ua/> – Електронна бібліотека НПН України.
3. <http://upsihologa.com.ua/> – портал професійних психологів України «У психолога».
4. <http://psylib.org.ua/index.html> – Психологічна бібліотека Київського фонду сприяння розвитку психологічної культури.
5. <http://studentbooks.com.ua/> – Студентська бібліотека.
6. <https://youalib.com/> – Всеукраїнська електронна бібліотека.